

Bartosz Nowakowski

"Il valore della giurisprudenza nel sistema giuridico canonico", Cosimo Iannone, Romae 2012 : [recenzja]

Ius Matrimoniale 18 (24), 253-256

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

COSIMO IANNONE, *IL VALORE DELLA GIURISPRUDENZA NEL SISTEMA GIURIDICO CANONICO*, ROMA 2012, 334 SS.

Choć w prawie kanonicznym brak jest ścisłego określenia jurysprudencji, to jednak nie ma wątpliwości, że przyznaje jej się bardzo ważną rolę w praktyce, i to nie tylko sądowej, Kościoła. Zgodnie z kan. 19 KPK w sytuacji, gdy w jakiejś sprawie brakuje wyraźnej normy prawnej, przy jej rozstrzyganiu należy brać pod uwagę m.in. właśnie jurysprudencję. To bardzo ogólne stwierdzenie sugeruje konieczność pogłębionych analiz i prowokuje liczne pytania. Próba odpowiedzi na nie jest rozprawa doktorska autorstwa Cosimo Iannone, przygotowana i obroniona w 2010 r. pod kierunkiem naukowym prof. Eduardo Baura, a wydana drukiem w 2012 r., w serii *Dissertationes. Series Canonica* Wydziału Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Świętego Krzyża, jako jej tom XXX.

Recenzowana rozprawa zawiera wstęp (s. 1-5), trzy rozdziały merytoryczne (s. 6-289), zakończenie (s. 291-303) oraz bibliografię (304-334). Brakuje natomiast wykazu skrótów, choć z treści dysertacji wynika, że Autor używa ich niejednokrotnie (poza skrótami powszechnymi jak p. – pagina, cfr. – confronta, można tylko dla przykładu wskazać takie jak ASS i AAS na s. 63; ASV na s. 71; COM na s. 217).

We wstępie dysertacji Autor wskazuje cel swojej pracy (czyli określenie walurowości jurysprudencji na polu prawa kanonicznego) oraz omawia jej strukturę.

Rozdział I (s. 9-127) został poświęcony koncepcji jurysprudencji. Już w samym wstępie do niego Autor, podając różne znaczenia słowa *iurisprudentia* zaznacza, że w swojej pracy odnosi się do jurysprudencji jako doktryny opartej na orzeczeniach sądowych, tzn. jako wspólnych kryteriach używanych przez trybunały i sądy dla rozwiązania danej sytuacji prawnej. Autor podzielił ów rozdział I na cztery punkty, w których kolejno zajmuje się zagadnieniami prawa rzymskiego, prawa anglo-amerykańskiego, prawa włoskiego i w końcu prawa kanonicznego. Jak wyjaśnia, stanowi to *la naturale piattaforma metodologica* dla dalszych rozważań. Szczególną uwagę należy jednak zwrócić zwłaszcza na punkt poświęcony prawu kanonicznemu, bowiem to właśnie jego bezpośrednio dotyczy recenzowana rozprawa. Choć Au-

tor wielokrotnie podkreśla, że jego intencją nie jest ukazywanie historycznych aspektów zagadnienia, to jednak w praktyce w tym pierwszym rozdziale ten historyczny kontekst został potraktowany dosyć szeroko.

II rozdział monografii (s. 129-211) został zatytułowany *L'attività giurisprudenziale dei Tribunali della Chiesa*. Może być to nieco mylące, jako że zgodnie z dyspozycją Kodeksu Prawa Kanonicznego, oprócz trybunałów niższych instancji, istnieją w Kościele trzy Trybunały Stolicy Apostolskiej: Penitencjaria Apostolska, Sygnatura Apostolska oraz Rota Rzymska. Cosimo Iannone omawia natomiast, obok wyżej wymienionych, także Kongregację Doktryny Wiary. Na jego „usprawiedliwienie” należy jednak powiedzieć, że w treści wyjaśnia motyw takiego działania, jakim jest pozostawienie wspomnianej Kongregacji, w art. 52 *Pastor bonus*, funkcji związanej z rozpatrywaniem spraw o przestępstwa przeciwko wierze, a także poważniejsze przestępstwa przeciwko dobrym obyczajom i dokonane przy sprawowaniu sakramentów.

Pisząc o Penitencjarii Apostolskiej i Sygnaturze Apostolskiej Autor krótko omawia ich historię oraz zadania i kompetencje. Natomiast spośród wszystkich trybunałów najwięcej miejsca poświęca aktywności jurysprudencjalnej Trybunału Roty Rzymskiej, zwracając szczególną uwagę na jego funkcję polegającą na dbaniu o jedność jurysprudencji. Jest to – uważam – bardzo cenna część pracy, zwłaszcza w kontekście trwających w doktrynie dyskusji na temat rzeczywistej roli Roty Rzymskiej w tym zakresie. Z kolei w tym, co dotyczy trybunałów niższych, należy podkreślić wprawdzie bardzo krótką, ale słuszną uwagę na temat niemożliwości tworzenia przez nie własnej jurysprudencji, zastrzeżonej jedynie Trybunałom Apostolskim.

Bardzo ciekawy okazuje się także rozdział III rozprawy (s. 212-289), w którym Autor poddaje szczegółowej analizie kwestie związane z „publikacją” wyroków Trybunałów Kościoła (słusznie odróżniając ją od publikacji nakazanej w kan. 1614 KPK). Dyskurs ten jest jak najbardziej właściwy, trudno bowiem wyobrazić sobie faktyczną wartość orzecznictwa bez możliwości dostępu do niego. Autor omawia zatem najpierw przymioty, jakimi – jego zdaniem – powinna odznaczać się owa dostępność (urzędowość, kompletność, powszechność) oraz proponuje różne środki umożliwiające jej realizację. Następnie analizie poddaje zagadnienia dostępności jurysprudencji poszczególnych Trybunałów, przy czym także i tutaj – ze zrozumiałych wzglę-

dów – najwięcej uwagi poświęca Rocie Rzymskiej. Warto zwrócić w tym miejscu uwagę na trudności ukazane przez Autora w rzeczywistym korzystaniu z orzecznictwa rotalnego: chodzi mianowicie o używanie języka łacińskiego, o redakcję części *in iure* w wyrokach, następnie o opóźnienia w publikacji kolejnych tomów *Decisiones* oraz o publikowanie tylko niektórych spośród wydawanych wyroków, w końcu o określanie wyroku jedynie nazwiskiem ponensa. Warto zwrócić uwagę, że na końcu tych rozważań Autor zamieszcza punkt, który tytułuje *La divulgazione: possibile miglioramenti* i w którym rzeczywiście nie boi się zgłaszać wniosków, które jego zdaniem przyczynią się do większej dostępności, a w konsekwencji pożytku z osiągnięć jurysprudencji.

Zakończenie monografii (s. 293-303) stanowią zebrane w siedemnastu punktów najważniejsze wnioski z przeprowadzonych analiz. Całość kończy wykaz bibliograficzny, podzielony na źródła kanonistyczne, cywilistyczne oraz doktrynę. Jest on bardzo przejrzysty, jasny i czytelny. Bez problemu odnajduje się w nim szczegółowe informacje o pozycjach znajdujących się w przypisach.

Oceniając monografię należy podkreślić przede wszystkim trafność problematyki, której podjął się Autor. W dzisiejszych czasach bardzo szybkie tempo życia w połączeniu z olbrzymią ilością rozpatrywanych spraw powoduje niebezpieczeństwo utraty właściwego sensu wydawanych orzeczeń, popadnięcia w rutynę oraz niejako automatycznych działań. W tych okolicznościach ciągłe przypomnianie praktyką prawa o wartości jurysprudencji kościelnej jest niezwykle istotnym zadaniem. Autor podjął się go i wywiązał się z niego dobrze. Nawet jeśli niektóre fragmenty pracy nie wydają się konieczne (zwłaszcza owe historyczne wstępy, o których była mowa), to z pewnością nie obniżają one waloru naukowego rozprawy. Ponadto na uwagę zasługuje samodzielność myślenia Autora, który – zwłaszcza w III rozdziale monografii – nie tylko opisuje i analizuje, ale nie boi się także oceniać, ukazywać trudności i proponować ich rozwiązania. Do tego należy dodać, że książka – choć napisana po włosku, jest bardzo przystępna nawet dla czytelnika znającego ten język w stopniu niedoskonałym. Nie jest to bowiem język wyszukany, ale prosty i zrozumiały. Książkę czyta się łatwo i z ciekawością.

Biorąc to wszystko pod uwagę trzeba powiedzieć, że rozprawa doktorska Cosimo Iannone z pewnością jest dziełem ważnym naukowo,

znaczącym merytorycznie i istotnym z punktu widzenia praktycznego. Nie ma wątpliwości, że jest dziełem godnym polecenia.

Ks. Bartosz Nowakowski